

NÉPNEVELŐ.

KATH. NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI KÖZLÖNY.

Megjelenik a szünidőt kivéve havonként kétszer egy íven. Előfizetési ár egy évre 2 frt, fél évre 1 frt. Egyes szám ára 10 kr.

Gy. Csepreghy Károly, Ernyei Lajos, Dr. Komlóssy Ferenc, Vadász György, Vágvölgyi Béla s többek közreműködésével kiadja
ZELLIGER JÓZSEF,
tanítóképző igazgatótanár.

Az előfizetések, valamint a lap szellemi részét illető közlemények a „Népnevelő” kiadóhivatalához Nagyszombat-ba küldendők.

TARTALOM: A legújabb ministeri rendelet. *Kassai.* — Ki esökkenti a tanítók tekintélyét? *Dr. Komlóssy Ferencz.* — Mintalecke. A kenyérmezei ütközet. *Erdődi János.* — Tárca. Myrtus lombok. *Ernyei Lajos.* — Pozsonyi levél. *Pozsonyi H.* — Irodalom és művészet. — Vegyes.

A legújabb ministeri rendelet.

Újév napja a meglepetések s gratulációk napja. Mi is részesültünk újévi meglepetésben. E napon kelt ugyanis a közoktatásügyi minister Urnak a tanítóképzők regenerálására s ezek útján a népiskolai oktatásnak új irányba vonatkozó rendelete.

Mindenfelől általános meglelégedéssel, mondhatjuk hozsannával fogadták. Még a tanfériaknak nagy többsége is melegen üdvözölte s nem győzte eléggé magasztalni.

Mikor ezeket a nagyhangú dicséretiadákat olvastam, azt gondoltam, hogy csakugyan rendkívüli fontos reformról lesz szó. Kézhez vevén azonban a rendeletet, megvallom őszintén, kissé lehűtött s kezdetem nem érteni ezt a roppant meglelégedést, azt a rendkívüli örömet s azt az eget verő lelkesedést. Akárhogy forgattam a rendeletet, nem bírtam benne oly rendkívüli dolgot feltalálni. Hát mit is mond az az egekig magasztalt ministeri rendelet?

A rendelet első sorban a tanítás gyakorlati irányát hangsúlyozza s megkívánja, hogy a tanítóképzőkben a tanítás gyakorlati irányát ezentúl előtérbe helyezték, illetve erre fektessék a főszűlyt.

A minister úrnak ezen kijelentésében én egyáltalában véve nem találok semmi örvendezni valót. Sőt ellenben megszomorítóan s a tanítóképzőkre nézve bizonyos

mértékig megszűgyenítőnek találom. Mert önkénytelenül is az a kérdés támad bennünk: „Hát eddig nem az életnek, nem a közvetetlen praxisnak neveltek tanítóképzőink s ha nem, ezt csak 14 év múlva vesszűk észre? — Hát képzőtanáraink oly kevésbé tudták feladatukat felfogni és a képzőintézetek sajátlagos irányának eleget tenni, hogy a minister úrnak rendeleti úton kellett a tanítás gyakorlati irányát hangsűlyozni?” — Hát az a sok, külföldre küldött egyén minden haszon nélkül járt ott künn?” —

Egyébiránt a személyek csak nem lehettek az eddig céltűvesztett (?) iránynak okozói. Hisz kényők-kedvők szerint nem intézhették a tanítást? Működésök csak annyiban lehetett szabad, amennyiben ezt a tanterv korlátain belül érvényesíthették. Ez elég szabad tér ugyan arra, hogy az illető tanár személyisége érvényesűljön, de nem elégsűeges arra, hogy az összes tanítóképzők regenerálását szűksűgessű tegye, felteszem ugyanis, hogy a képzők tanáiraiban megvan úgy a buzgalom, mint a képessűg a tanterv szellemének felfűgására s intencióinak keresztűlűvitelére. Mindezekbűl látjuk, hogy nem személyes, hanem inkább tárgyi okok voltak a ministeri rendelet szűlyői. Úgyde azokat egy egyszerű rendelettel, a tanítás gyakorlati irányának pusztá hangoztatása által megsűntetni nem lehet. A rendelet után is csak ott leszűnk,

ahol vagyunk ma; (épen úgy mint a múlt évben kiadott, a népiskolai tanításra vonatkozó ministeri rendelet után) ha egyéb intézkedések nem történnek.

Ily intézkedéseknek tekintem a következőket: „Módosítsa a nm. ministerium a tantervet olyképen, hogy legtöbb óra a paedagogiára s különösen a tanításra jusson; szabja meg a növénydekék számának maximumát (osztályonként); terjeszse ki a tanítóképzők folyamait négyre, de törvény s nem rendelet által; ne tűrjön tanítóképzőt, melynek saját gyakorló iskolája nincs; a gyakorló iskolát pedig olyképen szervezze, hogy tényleg azzá legyen, mivé rendeltetésénél fogva lennie kell, s azért kisebb helyeken hozza a község iskoláját szoros kapcsolatba a tanítóképzővel, illetve azt tegye gyakorló iskolává s ezzel meglesz a kívánt eredmény.

Ezen intézkedések nélkül nemesak háttalannak, hanem még bizonyos tekintetben veszélyesnek tartom a mondott ministeri rendeletet. Attól tartok ugyanis, hogy a gyakorlati iránynak mértéken felüli s kötelező útmutató nélküli hangoztatását, sok helyütt úgy találják érteni, hogy épen a paedagogiai tárgyak körét kell összeszorítani s néhány gyakorlati fogásra összenyomítani s lesznek elméletileg s gyakorlatilag képzett tanítók helyett gyakorlatilag dresszírozott tanítók(?). Hogy mennyit nyerne tanügyünk az ilyen tanítók által, könnyű belátni.

A rendelet másik része nemzetgazdasági szempontból helyes lehet, de hogy paedagogiai okok ellene szólnak, az bizonyos. Furcsa biz a, hogy a népiskola által akarjuk a deficitet elenyésztetni. Sajátságos az is, hogy mindaddig, míg Magyarország államférfiai azt gondolták, hogy mindenünk bőviben van, nem gondolt senki arra, hogy a népiskolákból műhelyeket s gazdasági telepeket csináljon. A deficit növekedésével a projectumok száma is növekedett s ma, há-

la Istennek, az ipar s gazdasági ágaknak szép számát szorítják a népiskola keretébe. És ezen projectumok száma még növekedni is fog, mert a deficit, az bizony nő.

Azután emancipálni akarjuk az iskolát, kiküszöböljük az iskolából a jegyzőt, a kántort és csinálunk belőle ex offo iparost s gazdát — Hiszen ha legalább annyi ideje volna a tanítónak, hogy tanítványait becsületesen s alaposan olvasni, írni s számolni megtaníthatná, meg lehetnének elégedve, de falun — minden egyéb nehézségtől eltekintve — a rövidre szabott szorgalomidő s tan kötelezettség mellett alig pár óra jut ezen tárgyakra. Hát a kívánt mesterségekre s gazdasági ágakra mikor tanítsa őket? Azt hiszem, hogy a népiskolákba az ipart sehogy sem fogjuk behozni, akárhogyan buzgólkodnak is némely túlzók. Eltekintve a paedagogiai okoktól, legnagyobb s legyőzhetetlen akadályok a physicalai s financiaális szempontok. Nem volna-e jobb az elérhető s szükségesebb dolgok, az általános műveltség kellékei után törekedni, mint minden a felszínre került, családok s kétes értékű eszme után futkosni? Mindenek előtt érjük el a multhatatlanul szükségest s azután csak a hasznost. „A ki sokat markol, keveset szorít.“*)

Kassai.

Ki csökkenti a tanítók tekintélyét?

Századunk jellemző sajátságai között nem megvetendő helyet foglal el a hiúság,

*) Az egész m. rendeletben az a különös, hogy az csakis az állami tanítóképzőknek szól. Hát a felek. képzők? Bizony uraim, a felek. tanítóképzők ma is sokkal inkább gyakorlatiak, mint az államiak. Hiába mutogatnak onnan fölülről ránk, mindig igaz marad, hogy a felek. képzők szegény anyagi viszonyok között ugyan, de ép azért az életnek képeznek. Ezen rendelet nemzetgazdasági oldalához is volna sok mondanivalónk. A tanítónak legyen mintagazdasága. Hol van ehhez való földje? Az az 1—2 hold. Hisz ennek megművelésében a tanító az utolsó. Mert „prima persona sum ego“ és nem a tanító. Ezt tapasztalásból mondjuk. Állítson az állam a nép számára minden megyében gazdasági iskolát, de ne az óvári, keszthelyi stb. mintára. Ezek nagy uraknak valók. A nép szegény, az iskola is lehet szegény. Szerk.

gög, nagyravágyás és felvuvalkodás, melyek mind egy forrásból, az első embertől öröklött kevélységből származnak. Nem esoda tehát, ha mindenki többnek látszatni, többet mutatni akar a valónál ebben a thalmi aranyos és china ezüstös korban, hisz megszoktunk elégedni a fényes külsővel, bár mily értéktelen belsőt takarjon is az.

A rangkórság, tekintélyhajhászat, imponálni vágy képezi óhajaink központját, vágyaink netovábbját. S e társadalmi féreg mélyen befúrta magát hazánk azon józan testületébe is, mely eddig fáradozásainak jutalmát, a szerény elismerésen kívül azon boldogító öntudatba helyezte, hogy hivatását jól felfogta s kellően be is töltötte; mert átérezte annak nagyszerűségét s fenségét s ennek eszménye lebegett folyton szeméi előtt.

Manap evvel be nem elégszenek, — tisztelet a kivételnek — a szerénység kiment már a divatból és a falusi tanító alig hogy a képezdéből kijön, tekintélyt hajhász, professornak hivatja magát, felesége nem is nemzetes, hanem nagyságos asszonyom, ha nem is mások, legalább a cseléd előtt. A plebános nem eléggé művelt ember s szerinte nem áll a mai kor színvonalán, a mester ember szegény ördög, a paraszt pedig buta, és így imponálni kell ezeknek tekintélyt szerezni minden áron! S ezen törekvés, ezen oly könnyűnek látszó törekvés még sem sikerül s legtöbbször az ily fajta tanítóktól halljuk a panaszt, hogy a tanítónak nincs tekintélye. És miért? Ennek oka magukban az illető személyiségekben keresendő.

Csak nagy ritkán a hivatás és hajlam vezeti manap az ifjút a képezdébe és onnan az életbe. A legnagyobb része könnyíteni vél sorsán, de csalódik, s a fonákul választott hivatal legtöbbször elégedetlenséget szül. A képezdébe rendszerint azok lépnek, kik a középiskola alsó osztályain átesésztak, és így tervezett jövőjükrol lemondani kényszerültek; vagy a kik anyagi eszközök hiányában képtelenek voltak folytatni a

megkezdett középiskolákat s a kiket e pályára szüleik már zsenge korukban praedestináltak. Mindkét részből vajmi nehezen lesz hivatásos tanító, hiszen mondhatni kényszerből léptek a tanítói pályára. Az elsőből többször nyereszkedők lesznek, a kik a tanítói pályát lépcsőül szeretnék felhasználni magasabb állásokra — s ez néha sikerül, nem ritkán mások tekintélyének rovására, az utóbbiak osztályrésze pedig az elégedetlenség szokott lenni. Nem lévén hivatásuk, nem tölthetik be állásuk köteleit s így nem is lehet tekintélyük. De csak is az ilyeneknek nincsen tekintélyük!

Mert jól kell megkülönböztetni az állást a személytől; míg ugyanis az állás tekintélynek örvendhet, nem következik szükségképen, hogy az illető állást betöltő személy is annak örvendjen. Hogy a tanítói hivatal manapság tekintélynek örvend, azt fölösleges bizonyítgatni, ennek illusztrálására elegendő felhoznunk azt, hogy tíz éven belül a törvényhozás terén alig volt ügy, mely többször szóba hozatott, mint épen az iskola s vele kapcsolatban a tanítók ügye, sőt mondhatjuk, hogy tíz éven belül alig lehet mást az országgyűlésnek pozitív érdemül felróvni, mint épen a tanügy terén hozott törvénycikkeket, melyek habár nagyon is sok kívánni valót hagynak maguk után, de rövid időköz alatt óriási módon javítottak a tanítók helyzetén és vele együtt emelték a tanítói kar tekintélyét.

A tekintély hiánynak oka legtöbbször a személyekben mint egyedekben keresendő. Szegénységi bizonyítványt állít ki magáról azon tanító, a ki tekintélycsökkenésről panaszkodik. A tanítói testület bír tekintélyvel; ha e testület valamelyik tagja nem bír ilyennel, annak nagyrészt ő az oka. Vessen csak számot önmagával az illető, valljon bír-e azon kellékekkel, melyekkel a tanítónak imponálnia lehet? Tudja-e a maga önző akaratát egy fensőbb isteni törvénynek alárendelni? Tudja-e a földi előnyt kevesebbre becsülni s lelkesülni a magasztosért? tud-e vallásosan erkölcsös lenni?

E pontnál meg kellene állapotnunk és rámutatnunk a szomorú képre, mely a tanítók tekintélyét nagy mértékben aláássa, de ezuttal csak a jelszóra utalunk, mely fenn hangoztatja: „emancipáld magad az embert lealázó vallás nyügeiből!” Míg ezen jelszó ki nem irtatik, addig a tekintélyt hiába fogod hajhászni, mert a vallásosság és erkölcsiség még él a nép szívében; azon nép szívében, melynek gyermekeid neveled. Hogy kívánhatod tehát, hogy a nép téged tiszteljen, midőn látja, hogy a legfőbb nevelői, illetőleg tanítói kelléket nélkülöződ, hogy kívánhatsz tekintélyt a gyermektől, a ki benned az élő hitnek egy szikráját sem látja és így szeretetedre sem számolhat? hiszen a vallástalan tanító szíve atyai gyöngéd érzelmekre soha sem fog tudni lágyulni.

Mint minden időben, ugy manap is az embert műveltségi foka szerint itélik meg embertársai s eszerint becsülik meg, de igaz az is, hogy az álböleselkedésnek és áltudományoknak soha sem volt annyi és oly edzett harcosa, mint mostanában, és ezen harcosok nagy számmal a tanítói karból valók. Ennek oka az, hogy a legtöbb tanítónak műveltsége ninesen a kereszténység szilárd alapjára helyezve, a mely egyedül valódi humanus műveltség, s a mely megkívánja a tanítótól, hogy ismereteinek tárát folytonos olvasás és gondolkodás által gyarapítsa. De miután ez sokat kíván, az áltudományok harcosává szegődik, a melyek emnyit nem követelnek s a melyek segélyével könnyű szerrel folytathatja mesterségét és szemfényvesztő üzletét; hiszen az ismerethiányt külső simasággal, a tudományt hizelgéssel igen sokszor lehet pótolni. Pótolja is egy ideig, de végre rájönnek tudatlanságára s akkor vége a tekintélynek.

A tudományos képzettség eszerint mindenesetre lényeges kelléke a tanítói tekintélynek, de miután evvel mindenki nem rendelkezhetik, ajánljuk neki a másikat, melyet mindenki megszerezhet, s ez: a valóságos erkölcsös élet, evvel csodákat művelhet a tanító. A ki evvel bír, az tekintélyére

féltékeny ne legyen, mert az intelligens emberek a tanítói állást meg tudják becsülni, ha pedig egyszerű falusi emberekkel van dolga, ezeket a fent említett kellékekkel meghódíthatja.

A tanítói állásnak magasztos voltát és így tekintélyét is a legkitünőbb férfiak is elismerték. Nem régiben nyilatkozott e tekintetben egy nagy hazánkfia, midőn egyik tanító saját állását kicsinylette. Kiemelvén a tanítói állás magasztos voltát, mely csak a kislelkűek szemében tűnhetik kicsinynek, szavait így végzi: „Nézd a harmat szerepét, mily igénytelennek látszik, tapossa ember s állat sereg, de nyomában virány kél.”

Dr. Komlóssy Ferencz.

Mintalecke.*)

A kenyérmezei ütközet.**)

Gyula menj a térképhez s mutasd meg Erdélyt!... Hát Szászváros merre van?... Erdély mely részében fekszik?... Mi terület ezen várostól délre (Al- s Felkenyér faluk mellett)?... Hát Temes, Krassó s Torontál megyék merre vannak?... Hogy neveztek valaha ezen megyéket?... (Ha a gyermekek még nem tudják, megmondja a tanító.) — Messze esik-e a temesi-bánság Erdélytől?... De lehet-e könnyen onnan Erdélybe jutni?... Miért nehéz onnan Erdélybe jutni? —

Mióta tartozik Erdély Magyarországhoz?... Erdély azon időtől tartozik Magyarországhoz, mióta a magyarok a mostani országot bírják, mert Erdélyt is akkor foglalták el. — Nyugodtan bírták ezen országot mindaddig, míg a törökök — (Nézzetek ide! — A tanító a Balkán félszigetre mutat) — Európának ezen részét el nem foglalták! A törökök beérhettek

*) Mutatvány szerzőnek sajtó alól kikerült: „A történeti tárgyak módszertana” című művéből.

***) Lásd Erdődi J. Földrajz a népiskolák IV. oszt. számára.

T Á R C A.

MYRTUS LOMBOK.

R á c z A n t a l, nagyszombati kisdéd-
óvó halálát jelentette lapunk megelőző szá-
ma; de oly kevés szóval nem tudunk meg-
válni az emberiség e buzgó napszámosától;
s ha nem állíthatunk neki oszlopot ércből,
legalább e néhány sorban egy-két myrtus
lombot ejtünk el sirján; majd tán gyökeret
vernek, s örökzölden sokáig hirdetik nevét.

Rác Antal 1811. júl. 13. született Léván Bars m., hol édes szülői is mint köz-
tisztületben álló polgárok éltek s haltak el.
Az elemieket ott, a gymn. azonkívül Nyit-
rán látogatta s papi pályára készült, mely-
re azonban szembaja miatt föl nem vétetett.
— 1840-ig mint segédtanító működött több
helyütt; majd nevelői állást nyert egy tol-
nai főúri családnál. Ugyanezen év máj. 24.
óvodához képesítő oklevelet nyert Tolnán.
1847. júl. 30. pedig tanképesítő vizsgálatot
állott ki Esztergomban.

Nagyszombatba már 1840. aug. 3. ke-
rült, s haláláig állandóan itt maradt. —
Meg volt óhajtott köre — mint kisdéd-
óvó, melyet emberül betöltött. Alapvetés
volt a hivatása. S nemde az alaptól függ
az épület? Utánna épített a későbbi munka:
az elemi, polgári iskola, a gymnasium és az
egyetem. S bár mind megtartották volna az
általa megadott irányt?! A legtöbbször nem
kellett volna könyves szemmel tekinteni gyer-
mekségük feldúlt édenére.

Észrevétlenül működött mint a kor-
alok a tenger fenekén, melyeknek munkáját
csak eredményeiben látjuk, ha a hullámok
fölé emelkedik az új sziget. Munkáját ugyan
nem végezte csendben; százakra menő gyer-
meksereg közt hogy is lehetne csend; de
munkája azért mégis csendes volt. Mint a
koralloké. — Nagyszombati élete folytonos

játék közt folyt le. Élemedett családos em-
ber, és játszik! Játszott a rábizott kisdé-
dekkel, játszva édesgette szívökbe az első
képzeteket, melyekből később szentelt érzel-
mek fakadtak; hegedű szóval kísért ki ked-
veseit mindennap egész a kapuig, midőn már
haza bocsátotta; s ők oly ártatlan kedé-
lyességgel folytatták az ujon tanult nótát
utca hosszant végig. Senki sem botránkozott
meg rajtok; mindenki tudta, hogy ők a jó
óvó bácsi növendékei. Ex ore infantium...

1840—82-ig jóformán minden nap el-
mondta: engedjétek hozzám jöni a kisdé-
ket. S azok csak úgy sereglettek hozzá,
vallás különbség nélkül. Minden szülő öröm-
mel bizta rá gyermekét; mert Rác maga
is apa volt s azonkívül tapasztalt, s a mi
fő: végtelen türelmü, áldott jó szívé ember.
Nevelőnek való. Kitünően beszélt magyarul,
németül, latinul, s eléggé jól tótul. Mint
ilyen nagy missiót végzett magyar nemze-
tiségi tekintetben is. Sokan tőle hallották
az első magyar szót, ezt a bűvös-bájos ze-
nét, mely edesebb az anya édes tejénél.

Nagyszombat művelt lakossága, úgy a
mint most van, majd kivétel nélkül vele
kezdte az élet komolyabb részét — a tanu-
lást, játszva. — Óh és hányan emlegették
már a férfikor izzasztó pályáján is. S a ki
csak emlékezett reá, mind tisztelte. Őt pe-
dig kevesen feledték.

Mint polgárt is mindenki szerette. Sze-
rény, de kedvező anyagi körülmények közt
élt; hisz ha csak gazdag emberek kapják
első kézből az ércet, úgy ő valóban gazdag
ember volt, mert első kézből kapta a leg-
nemesebb ércet, az embert mint gyermeket,
ki, bár mennyire vegyül közéje a salak míg
a nevelés kemencéjében meg nem tisztul:
mégis pengéséről ismerünk rá könnyen, hogy
nemes, hogy a teremtés arany koronája.

Az utóbbi hónapokban már többször
panaszkodott, mintha lankadni kezdne élet-
ereje; de a mint együtt voltak csemetéi,
elfeledett minden gondot, ifjú lélekkel és
kedvvel ment ismét közéjük.

Ámde ezek csakugyan a végső fellobbaná-

sok voltak. A mécs kialvó félben volt. Sokáig égett, és haszonnal. Nem is gyanította. Kit nem lep meg az utolsó óra?!

Végső reménye volt, hogy, nehéz szívvel bár, bucsút vesz pályájától s majd pihenni megy plebános fiához Antalhoz. Munka után édes a nyugalom!

S ő valóban pihenni ment. Teste a föld anyai ölébe, lelke mennyei Atyjához; föl oda, a hova ártatlan tanítványai mentek, kik őt megelőzték. — Játékuk most már örökké zavartalan lesz.

Legyen a béke is állandó porain, s az emlékezet tisztelői szívében. Példája meddő nem lehet:

A lelkes eljár ősei sírlakához
S gyujt régi féynél új szövétneket.
S ha a jelennek halványul sugára:
A régi fény ragyogjon reája.

Ernyei Lajos.

Pozsonyi levél.

Miután e sorok írója is egyike azoknak, kik a túlnyomólag katolikus magyar fölvidéken egy megfelelő kath. iskolaügyi lapot ohajtottak, nem tarthatom vissza örömem kifejezését a fölött, hogy ebben a tekintetben is „az ige testté lön.“ Most csak az marad hátra még kívánni: hogy jó soká „mi köztünk lakozzék“ is.

Ezen tény által meg van adva az eszköz, mely által kath. felvidékünk hatalmas tanítóttestülete nem csak folytonos ügytársi érintkezésben lehet, de változatos eszmecsere következtében kath. népnevelésünk érdekeit is előmozdíthatja, s így az valamint szellemi, úgy anyagi tekintetben is hasznos előmozdítója leend a kathol. iskolaügynek.

Amilyen dicső s magasztos az imént érintett kölesönös eszmecsere a kath. népnevelők között, ép oly hasznos s azért kívánatos is volna annak létezése; mert hisz látjuk, hogy mai időben hanyadán vagyunk a nép vallás- és erkölcsiségével. Már pedig az megvívhatlan igazság, melyet még ellenségeink sem vonnak kétségbe, hogy

amint ezek a népeknél apadnak, úgy sülyed azok szellemi s anyagi jólete és minden más szükséges jó tulajdonsága.

Hogy pedig mai nap ezen sajnós körülmény — a vallástalanság elterjedése, nagyra emeli fenyegető fejét, azt nem csak mi tudjuk, de érzik azt a hatalmas fejedelmek, kormányok stb. is. Ez nagy baj, tudomásunk szerint páratlan veszély, melyen a derék kath. néptanító sokat javíthat, sőt — mondjuk csak ki — javítanunk kell, ha kezünket nyugodtan akarjuk szívünkre tenni.

Kedves kartárs! tréfán kívül kérdezlek, a sok száz, vagy tán ezer volt tanulóid közül, kiknek szívei a te hatalmadban voltak — kérlek, gondoldj vissza! — nem találkozik köztök néhány olyan is, akikkel sem az Isten, sem a haza, sem a család meglegedve nem lehet? Nem vádol egyik sem? Ha nem, akkor gratulálok. Irigylem sorsodat, irigylem azon eljárásodat, melylyel magadnak oly puha ágyat vetettél. Ezen esetben azonban köteles vagy velünk, akik ily boldog helyzetben nem vagyunk, áldásos működésed mikéntjét tudatni. Arra, tudom, nyitva állandnak ezen lapok hasábjai mindenkor. (Igenis, vegyék csak igénybe. Sz.) Ellenkező esetben pedig fizess elő a „kath. Népnevelő“re, melynek célja, amint azt az első két számából világosan kiolvashatod, téged káros s veszélyes nézeteidtől kelő s barátságos figyelmeztetése által megóvni, a jókra és célhozvezetőkire pedig figyelmeztetni. Hivatásunk sokkal fontosabb és súlyosabb felelőséggel párosult, hogy sem a jó és célszerű javaslatokat mellőzhetsz. Hisz tudva van, hogy nem csak a jó pap, de a jó tanító is holtig tanul.

Ha sikerülend — a mi jó szívvel föl is tehető — netaláni tudományos elbizottságunkat*) legyőznünk, — ami itt főkellék — akkor fog e lap azon apostollá válhatni, melyre kath. fölvidékünk tanítósa már régóta várt és melynek mint bizalmas ba-

*) Az elbizakodottságra itt is, ott is akadunk. Ezen fölül kell emelkedni. Szerk.

rátunknak szívünkben jó sikert, pártfogást, biztos létet és Isten áldása mellett sok eredményt kívánunk.

Pozsony, 1882. febr. 8.

Pozsonyi H.

Irodalom és művészet.

— Táborszky és Parsch nemzeti zeneműke-
reskedésben megjelent: Jász-émlék csárdások cigá-
nyos modorban zongorára átírtá Halmay Kázmér. Ára
1 frt. — Souper-csárdás. Eredeti magyar zongorára
szerző Nicolich Sándor. Ára 1 frt.

— A „Magyar Dal Album“ III-ik kötetének 4-ik fü-
zete megjelent a következő tartalommal: 1. Ez a kis lány
csapodár. 2. Ez a szemem, ez az egyik. 3. Ez a szoba,
hol én most. 4. Édes anyám rózsafa. 5. Én nekem
egy szép gondolat. 6. Én vagyok a falu rozsza. 7.
Én vagyok a petri gulyás. 8. Én vagyok az írődeák.
9. Érik már, érik már a fekete szőlő. 10. Fáj a szív
az elhagyott kebelben. 11. Fáj a szívem, fáj a lel-
kem. 12. Fáj, fáj, fáj, fáj. 13. Fekete szem éjszakára.
14. Felmentem a hegyre. 15. Fiúk az Isten áldjon
meg. 16. Fölfelé megy borban a gyöngy. 17. Fősvény
az én uram szörnyen. 18. Gyere haza édes anyám.
19. Gyere pajtás katonának. 20. Gyötör engem a sze-
relem. — Ezen egyetemes magyar népdalgyűjtemény
eddigelé 480 dallamot közölt zongorára alkalmazva,
tehát máris többet, mint az eddigi hasonnemű vállalatok
együttvéve. Ennél nagyobb gyűjteményt jelenleg
több művelt nemzet bír ugyan felmutatni, de
ennyi szép és kedves dallal tán az összes nemzetek
sem bírnak. Dalainknak szépségét legjobban bizo-
nyítja az, hogy a „Dalalbum“ nemesak hazánkban
örvend rendkívüli elterjedésnek, hanem a világ majd
minden részében is. Újólaj felkérjük az összes mű-
velt magyar közönséget e nemzeti vállalat tömeges
pártolására, mert e gyűjteménynek nem volna szabad
hiányozni egy magyarnak zongorájáról sem! Előzete-
tési ár bérmentes szétküldéssel: egy évre, vagyis 10
füzetre 1 frt 80 kr., félévre vagyis 5 füzetre 90 kr.
Egyes füzetre zongorára alkalmazott 20 dallammal
csak 25 kr. Előzetések Hennieke Rezső kiadóhoz
Győrbe intézendők. Egyes füzetek minden rendes ha-
zai könyvárusnál is kaphatók.

Vegyes.

— Főmagasságu Simor János, bibornok,
hercegprimás és esztergomi érsek Ő Eminentiaja a pjar-
gi r. kath. leányiskola fen-
tartására 17.000 frtnyi alapítványt tett s
azon felül 3000 frtot annak teljes fölsze-
relése, kegyeskedett adományozni. — Mult

számunkbau 100 ezerekről tettünk említést,
ma 20 ezerről. Ehez már nem kell kom-
mentár. Sok ilyen főurat és akkor elmond-
hatjuk: „Magyarország nem volt, hanem
lesz!“

— A nyitrai püspök Ő Excellentiája a
krensi vegyes vallásu községben a kath. iskola fel-
állításához hiányzó 335 frtot, a tanító fizetéséhez
évenként 100 frtot följánlani kegyeskedett. A kren-
esiek áldják a jótéteményeiben határt nem ismerő fő-
pásztorukat. Az Ég tartsa soká még az ifjuság e va-
lódi védangyalát!

— Orem János, főthi ker. esperes s ceseri
plebános ur kerülete valamennyi néptanítójának a
„Népiskolai Tanügy“-et rendelte meg. Diogenes lám-
pájával kell ily nemes tanítóbarátot keresni! Isten
éltesse! Lesznek-e a „Népnevelőnek“ hasonló barátjai?!

— Vivat sequens! Perczel István, Tol-
namegye főispánja, cselédsége gyermekeinek számára
elemi iskolát állított fel kiskajdási birtokán.

— Iskolai jótétevő. Tek. Molnár László úr,
Pozsonymegye felső esallóközi járásának érdemdús szol-
gábjárja, a vajkai szigeteken építendő iskola számára
néhai Molnár Lászlóné hagyatékából egy 600 □ ölnyi
belteket ingyen s örökösen ajánlott föl. Fogadja a
nemes jótétevő, kinek egyébiránt is ezen iskola fölállít-
ásának sikere igen nagy részben köszönhető, ezennel
is minden lelkes tanügy- és népbarát meleg köszönetét.

— A „Közoktatás“ munkatársai hadat üzeni
készülnek Simonyi (Steiner) Zsiga nyelvtanának, mely
mint T. Á. megjegyzi „elejétől végig hitvány“. Ezt
mi már régen mondtuk.

— Wiedermann Károly pozsonytankerületi
kir. főigazgató meglátogatta Nagyszombat város érs.
főgmnasiumát és tanítóképző intézetét. A hivatalos
látogatás febr. 6-tól 12-ig tartott.

— Diebl Rezső okl. tanító Farkashidára vá-
lasztatott meg tanítónak egyhangulag f. hó 11-én.

— Alapítványi hely. Kliment Ferenc, volt
limbachi r. kath. elaggott, munkaképtelen néptanító-
nak elhalálózása következtében a szegény, munka-
képtelen, érdemes, lehetőleg nemes származású nép-
tanítók istápolására szerzett úgynevezett Széchenyi-
Kollonich-féle évi 63 frtnyi alapítványi hely meg-
ürült; közvetíti a főtiszt. egyházmegyei főhatóság.

— Nyugdíjazás. Bazin városa Scharbert
Vilmos, elaggott tanítót 500 frttal nyugdíjazta. Szív-
ből kívánjuk, hogy veterán kollegánk minél jobb
egészségben mentül hosszabb ideig nyugalmasan él-
vezze érdemlett ellátását.

— Egy buzgó tanügybarát 25 éves ju-
bileuma. F. é. febr. 6-án szemtanuja valék kiváló
egy ünnepélynek, melyről csakugyan mondhatni, hogy
ritkítja párját a maga nemében. Ugyanis főtiszt.
Poeck József, pozsony-újvárosi érdemdús plebános

és iskolaigazgató urunk (Nagyszombatváros fia) ünnepele ebbeli 25 éves évfordulóját. Kiderült ám ez alkalommal, hogy e nemesszívű lelkész és iskolai hitelemző mennyire bírja az egyházi és világi hatóságok tiszteletét, a vezetése alatt álló tanítók testületének becsületét és hiveinek szeretetét. Lehetetlen mindazon üdvkivánatot és hála nyilvánítást, melyek e derék jubilans előtt ezen a napon minden oldalról nyilvánítottak, itt kellően tolmácsolni; mert ezek oly számosak, mint e buzgó lelkész-tanító fáradozásai. Mindenütt és minden alkalommal azon volt, hogy iskolájának, valamint az egyes tanítónak haladását, mennyire csak lehetett előmozdítsa. Innét magyarázhatók a rendkívüli szép ovációk, melyekben tanítótestülete szives eszközésével méltán részesült. Mi is szívesen csatlakozunk tisztelőihez, kívánván: hogy a tanúgy iránt érzett eddigi jó hajlamait ezentúl még jobban is megtartsa, kitűnő példája sok hasonló követőre találjon. Adja Isten!

P. H

— Garfield elnök tetemeit a republikanus amerikaiak a személy egykori legmagasabb állásához méltóan, majdnem Európában is szokatlan fejedelmi pompával helyezték el örök nyugalomra; igen jelentőségteljes Viktória Angol királynő kegyeletje, ki az elhunyt koporsójára fehér rózsák, pálmák, stephanotis és smilax-ból font gyönyörű koszorút tettetett; de mindennél meghatóbb és legszebb azon egyszerű nehány vessor, mely a koporsóra vésvé, így hangzott:

„Life's race well run;
Life's work well done;
Life's crown well won;
Now comes rest! —“

Magyarul körülbelül így hangzik: (zamatja, persze, mint minden fordításnál, elveszett)

„Élted útját,
Jól áttutád;
Feladatját jól végezted;
Koronáját jól szerezted;
A jutalom:
Most nyugalom.“

— **Paedagogiai történeti naptár.** 1867. é. febr. 17. az ősi magyar alkotmányos szabadságnak visszaadása és a felelős magyar ministerium. — 1827. febr. 17. † Pestalezzi Henrik János Bruggban. Emlékkövét a következő fölrirat disziti: „Itt nyugszik Pestalozzi Henrik János, született Zürichben 1746. é. jan. 12-én; meghalt Bruggban 1827. febr. 17.; Neuhoftban a szegények megmentője, Stanzban az árvák atyja, Burgdorfban és Münchenbuchseeben az új népiskola alapítója, Yverdonban az emberiség nevelője. Béke hainak. 1846-ban a háladatos Aargau.“ — 1798. febr. 17. * Beneke Fr. Ede; paedagogiai rendszere sok jellest tartalmaz; 1854. márc 1-jén mint a berlini egye-

temnek bölcsészeti tanára eltűnt. — 1546. febr. 18. † dr. Luther Márton Eislebenben. A néptanítói állásról így nyilatkozott: „Én magam, ha a papi hivatalról le kellene mondanom, tanítónak lennék“; — a természet-tudományokról: „Azokban szemléljük Isten hatalmát és erejét“; a történelemről: „Az nem más, mint kimutatása, ismertető jele Isten működésének, hogy mikép tartja fen az emberiséget; miképen kormányozza, akadályozza, segíti, bünteti, amint kiki jót vagy rosszat érdemel.“ — 1478. febr. 19. * Kopernik Miklós, a nagy csillagász, Torun-ban. — 1878. febr. 20. a katolikus világ legnagyobb öröme a pápák trónjára lépett XIII. Leo pápa. — 1881. febr. 20. † dr. Kubinszky Mihály, kalocsa-egyházmezei főtanfelügyelő Baján iskolák látogatása alkalmával. Példaképe a hivatalos teendőiben s önfeláldozó buzgóságban; ő léptette életbe a kath. tanítóegyleteket Kalocsa vidékén. — 1791. febr. 21. * Cerny Károly zeneszerző Bécsben. — 988. febr. 23. * Damiani sz. Péter, mint tanító igen korán kezdte meg működését; s minthogy tanítványai nagyban szaporodtak, félt, hogy dicséretök özönétől hiuvá ne válják, fölhagyott a nyilvános tanítással és remete lett. Ő az alázatosságnak mintaképe. A szorgalmas tanítót ma is dicséretekkel elhalmozza a világ, de ezek nem mindig őszinték; † 1072. — 1763. febr. 24. * Hauer Henrik a siketnéma intézeteknek alapítója; példaképe a föláldozó kötelesség-teljesítésnek. — 1841. febr. 28. † dr. Graser J. B. Beyreuthban; híres munkái: „Az egyedül igazi embernevelés elve“ és „Elemi iskola.“ — 1533. febr. 28. * Montaigne Mihály Perigordban, nagytekintélyű tudós; a gépiességnek és haszontalanságok beemlézésének nagy ellensége; ajánlja az öntevékenységet. — 1760. febr. 29. * Dinter Ágost; nevezetes iratai: „Az iskolai nevelés, tanodaisma és oktatástudomány alapvonalai“, és „Az iskolai fegyelem alapszabályai.“

— **Szerkesztői üzenetek.** Fdő F. J. pl. urnak Érsekujvár. A nagyszombatvárosi közpénztár sub titulo iskolai subventió ad az izr. hitközségnek évenként 400 frtot. Ez összeget a város képviselő testülete szavazta meg vagy 10 év előtt egyszerű folyamodványra. Ugyanekkor az ágostaiaknak is ennyit szavazott a képv. testület. Mindkét hitközségnek azért adott subventiót, mert népiskolákat tartanak. Ezen segély nincsen kules szerint megállapítva. — Azoknak, kik vállalatunkat örömmel fogadták, és kik azt oly melegen igérik fölkarolni, kartársi tisztelettel mondunk köszönetet, megjegyvezvén egyuttal, hogy mi tudunk és akarunk is áldozatot hozni az egyháznak és a hazának egyaránt, de csak szellemit, anyagiakkal nem rendelkezünk, ezekben szűkölködünk, ezt legjobban tudják azok, akik ismernek. Hogy vállalatunk virágozzék, az kartársaink, barátaink s jötevőink jóakaratu hajlamaitól függ.

volna ugyan ezen elfoglalt országgal, de nekik több kellett. Az egész világot meg akarták hódítani. Mit gondoltok, mely országot igyekeztek elébb meghódítani? Miért ütöttek legelőbb Magyarországra? — Mióta tartozik Erdély Magyarországhoz? — Meddig bírták ezt nyugodtan? — Miért háborgatták a törökök Magyarországot? —

Mikor a törökök magukat itt, szomszédságunkban megfészkeltek, Mátyás az igazságos, volt a magyarok királya. Mátyás ismerte a törököket. Nem egyszer viaskodott velök s pedig győzedelmesen. Tudta, mi a törökök szándéka s azért gondoskodott arról, hogy a határvidékekre, t. i. Erdélybe s a temesi-Bánságba oly embereket tegyen kormányzókká, kik emberül képesek megállani helyöket. — Ilyen férfiak voltak: Báthory István s Kinizsy Pál. Az elsőt Erdélyországba nevezte vajdává vagyis kormányzóvá, a másikat t. i. Kinizsyt temesi bánná. — Mikor fészkeltek meg magukat a törökök Magyarország szomszédságában? — Kit tett erdélyi vajdává... temesi bánná? — Miért? —

Báthori nagyúri családból származott, de nem úgy Kinizsy. Mondják, hogy Kinizsy atyja Kinizsen, Abaujmegyében molnár volt. Pál atyja mellett molnárlegény volt. — Egy napon arra vitte a királyt útja. A legénnyel találkozott s vizet kért tőle. — Pál tisztességtudó ember létére nem nyújtotta oda a királynak a vizes-kancsót pusztán kézzel, hanem tányér vagy tálca hiányában, egy ott heverő malomkövet kapott fel s ezen nyújtotta oda a vizes-kancsót. — Mátyás király persze elbámult a hetyke legényen. Hirtelen az a gondolata támad: „Ej! beh katonának való legény!“ — Tudnotok kell, hogy bizony akkoriban jó erős legénynek kellett lennie annak, ki katona akart lenni, mert jó messziről nem puskázhatott az ellenségre, hanem bizony meg kellett ám vele birkózni is.

A király tehát azt kérdezte Páltól: „Fiam nem csapnál föl katonának?“ —

Palkó hamar kész volt a felelettel, mert hamarjában azt felelte: „Fel én!“ —

Igy lett Palkó, kit most Kinizsy Pálnak hívtak, katona. — Nem is bánta meg soha, de a király sem s az ország sem.

Nem bánta meg ő, mert rendkívüli vitézsége, vakmerő bátorsága s bámulatos hűsiesége miatt hadvezér, sőt temesi bán lett a szegény molnárlegényből.

A király s az ország sem bánták meg, mert rendületlen hűve volt mindkettőjöknek.

Beszélgétek el Kinizsy élettörténetét!

Annyit tudunk már, hogy Báthory erdélyi vajda, Kinizsy pedig temesi bán volt. Azt is tudjuk, hogy azért nevezte ki Mátyás ezt a két férfit a határvidékre kormányzóknak, hogy a határookra ügyeljenek s a törököket figyelemmel kísérik. Meg is tették ezt becsülettel. Nem is mert a török jó ideig alkalmatlankodni.

Egy napon, 1479. október elején, azonban azt hallja Báthory, hogy a törökök néhány oláh vajdával egyesülve előzönlöttek Erdélyt, rabolnak, pusztítanak, öldösisik az embereket s kiket életben hagynak, azokat magukkal viszik láncra verve rabszolgaságba. Mert tudnotok kell, hogy a törökök a nem mohamedán embert csak annyiba becsülték, mint egy barmot. — Azért, ha egy ilyen ember a kezökbe került, rabszolgájuk lett, azaz úgy bántak vele, mint egy barommal; dolgoztattak vele, ütötték — verték, eladták, vagy megölték. —

A törökök vezérét, vagy mint a törökök nevezték „bé g“-jüket, vagy „pasa“-jokat Alinak hívták. Ali úgy látszik, hogy fortélyos ember volt, mert szép esendesen elkészítette a rablókalandot, vagy mint ő nevezé — a sétát. Báthory nem is sejtette. Báthoryt tehát meglepte s ez, nem lévén serege, elébe sem állhatott.

Könnyű volt tehát Alinak rabolni. Nem gátolta őt ebben senki, katonaság nem üldözte. Össze is szedett ő minden értékes

holmit, arany- s ezüstpénzt, arany- s ezüstedényeket, az asszonyok drága ékszereit, a gazdák barmait, lovait, juhait s a mi leginkább elkésérítette a szegény embereket, a szülőktől elrabolta a legszebb leányokat s legderekbabb fiúkat, az asszonyoktól férjeiket, a férfiaktól az asszonyokat, s rabszolgaságba vitte. Volt sirás és jajgatás. Ali azonban nem törődött azzal. Ki szép szerével oda nem adta vagyonát vagy gyermekét, azt egyszerűen leütötték s ezzel tovább álltak a törökök.

Báthory István azonban nem nézte ezt tétlenül. — Mindenfelé követeket küldött, azt izenvén a férfiaknak: szálljanak hozzá a táborba. Kinizsyhez, szomszédjához s jó barátjához is küldött követet, kérvén őt: jöjjön segítségére. — Egy-két nap alatt azután össze is gyűlt az erdélyiek közül néhány ezer ember.

Ali, úgy látszik, neszét vette Báthory készülődéseinek, vagy pedig meg volt elégedve rablásának eredményével s zsákmányával oly hirtelen, a mint jött, haza is akart jutni. — Egyébiránt meg is lehetett elégedve, mert csak 30,000 embert vitt magával összeláncolva. —

A mint Báthory neszét vette, mely úton Ali hazafelé, kevés emberével a kenyérmezőn szállt táborba. — Tudta ugyan, hogy kised seregével a tízszer nagyobb török sereg ellenében vajmi keveset tehet, de bízott Istenben s embereinek vitézségében.

Mikor hírt vette, hogy közel az ellenség, katonái elé állt s így szólt hozzájuk: „Katonák! Ti tudjátok, hogy a török álnok módon reánk tört. — Ti tudjátok, hogy le akar igazni s rabláncra verni. — Akarjátok-e, hogy a török a nemes magyarnak parancsoljon? Tűrhetitek azt, hogy az asszonyokat és leányokat, az ifjakat s férfiakat rabszolgaságba cipelje s velünk magyarakkal barommódon bánják? Tűrhetitek-e, hogy a török minduntalan reánk üssön, mindenünkből kifoszson, házainkat felgyujtsa, vetéseinket legázolja s megmaradt aratásain-

kat magával vigye? Ki az, ki igaz magyar létére hazáját tolytonosan ily megaláztatásnak kitegye? Vitézek! itt a megtorlás órája. — Küzdjete bátran! Megsegít az Isten, mert igaz ügyet védünk. Válaszszatok dicső halál vagy rabszolgaság között!“ —

Erre meggyóntak a vitézek s mindnyájan megesküdtek, hogy vagy győznek, vagy meghalnak; de megfutni vagy hátrálni nem fognak.

Miért nevezte Mátyás király Báthoryt erdélyi . . . s Kinizsyt temesi vajdának? — Megfeleltek-e feladatuknak? — Elővigyázatuk dacára mégis mi történt? — Ki volt a törökök vezére? — Hogy nevezik a törökök vezéröket? — Tudott-e Báthory a törököknek ellenállani? — Miért nem? — Miképen viselték magukat a törökök? — Mit beszéltünk tehát mostanáig? (A törökök váratlan beütését 1479-ben.) — Ide írom a táblára: 1. A törökök beütése 1479-ben okt. —

Mit tett ez alatt Báthory? —

Ezt röviden így írhatjuk a táblára: 2. Báthory intézkedései. —

Sokáig pusztítottak a törökök? — De azért sok vagy kevés kárt tettek? — Meg voltak-e elégedve rablásuk eredményével? — S ezért mire igyekeztek? — Ki tudná ezt pár szóval kifejezni? (Vagy találkozik tanuló vagy nem. Utóbbi esetben megteszi a tanító.) 3. A törökök hazaindulása. —

Bántatlanul és büntetlenül akarta Báthory a törököket haza eresztetni? — Kiben bízott tehát? — Hol szállt táborba? — Miért? — Írjuk ezt röviden a táblára így: 4. Báthory a Kenyérmezőn táborba száll. —

Csata előtt mit tett Báthory? — Jegyezzük fel röviden: 5. Csata előtt. — Beszélj el most az egész történetet! — te . . . te — stb.

Erdődi János.

(Vége következik.)